

Asia: VN/10644/2024-PLM-71

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Puolustusministeriölle

Diaarinumero: VN/10644/2024-PLM-71

Lausuntopalvelu

Luonnos hallituksen esitykseksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta

Medialiitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto puolustusministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta ("luonnos"). Esitämme kunnioittavasti huomiomme luonnoksesta erityisesti koskien toimituksellista lähdesuojaa, joka perustuu Suomen perustuslain 12.1 §:n sananvapaussuojaan ja turvaa etenkin jokaisen oikeutta ottaa vastaan tietoa sekä tiedotusvälineiden riippumattomuutta ja toimintavapautta.

Pääviestit

Medialiitto ehdottaa, että puolustusministeriö kiinnittäisi luonnoksen jatkovalmistelussa aktiivisesti huomiota seuraaviin seikkoihin ja tekisi luonnokseen ennen varsinaisen hallituksen esityksen antamista täydennykset tässä lausunnossa ehdotetuin tavoin:

- Jatkovalmistelussa tulisi ottaa huomioon Suomen hallituksen ja eduskunnan valiokuntien tuoreet kannat oikeusturvatakuiden tärkeydestä. Lähdesuojan turvaamiseen on kiinnitettävä huomiota ja varmistettava vähintään esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa, että lähdesuojan

alaisen viestin tietoja ei käytetä edes vahingossa. Tavoitteena tulisi olla selkeä, viranomaistyötä tukeva sääntely.

- Medialiitto ehdottaa, että luonnoksen (laki sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta) 27 §:n (Teknisestä kuuntelusta päättäminen) ja 55 §:n (Paikkatiedustelusta päättäminen) säännöskohtaisiin perusteluihin lisättäisiin ennen hallituksen esityksen antamista selkeä kirjaus siitä, että sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä tarkoitetun lähdesuojan piiriin kuuluvan viestin tietoja ei saa käyttää.
- Eduskunnan hallintovaliokunta korostaa tuoreessa lausunnossaan toimivien oikeusturvajärjestelyjen tärkeyttä uhkaperusteisen rikostiedustelun sääntelyssä. Eduskunta on kiinnittänyt viime aikoina aktiivisesti huomiota lähdesuojan turvaamiseen.
- Hallituksen mukaan lähdesuoja tulee varmistaa lain tasolla, kun säädetään perusoikeuksia koskevista toimenpiteistä ja rajoituksista. Medianvapaussäädös laajensi Suomessa lähdesuojaan oikeutettujen henkilöiden piiriä.
- Viittaamme sisäministeriölle lausuntopalvelussa 14.8.2026 antamaamme lausuntoon luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle poliisilain 5 a luvun (siviilitiedustelu) muuttamiseksi ja pyydämme puolustusministeriötä kiinnittämään huomiota myös siinä esitettyihin yleisiin perusteluihin, jotka koskevat yhtä lailla lähdesuojan turvaamista sotilastiedustelun osalta.

Luonnoksen jatkovalmistelussa tulisi varmistaa, että lähdesuojan alaisia tietoja ei käytetä

Medialiitto ehdottaa, että luonnoksen (laki sotilastiedustelusta annetun lain muuttamisesta) 27 §:n (Teknisestä kuuntelusta päättäminen) ja 55 §:n (Paikkatiedustelusta päättäminen) säännöskohtaisiin perusteluihin lisättäisiin ennen hallituksen esityksen antamista selkeä kirjaus siitä, että sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä tarkoitetun lähdesuojan piiriin kuuluvan viestin tietoja ei saa käyttää.

Luonnoksen perustelut eivät käsittele tilannetta, jossa viranomainen on esimerkiksi sotilastiedustelun kiiretilanteessa saanut tietoonsa lähdesuojan piiriin kuuluvan viestin tietoja. Luonnoksessa todetaan, että siinä ”käsiteltävistä toimivaltuuksista teknisestä kuuntelusta ja paikkatiedustelusta päätöksen tekee jo nykyisellään tuomioistuin etukäteen kahden tuomarin kokoonpanossa eikä tähän esitetä muutoksia tiedustelumenetelmän kohdistuessa tai käytön tapahtuessa pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa.”. Luonnos mahdollistaa kuitenkin myös sen, että sotilasviranomainen etenee tiedustelussa ilman tuomioistuimen etukäteen antamaa päätöstä. Luonnos ei käsittele tilannetta, jossa lähdesuojan alainen viestintä on saatu viranomaisen tietoon, esimerkiksi kuulemalla tai näkemällä, vaikka toimenpide olisi lopetettu tai keskeytetty ja suojattua tietoa koskevat muistiinpanot, jäljennökset tai tallenteet olisi hävitetty.

Medialiitto kiinnittää puolustusministeriön huomiota siihen, että luonnoksessa ei nimenomaisesti kielletä viranomaista käyttämästä suoraan tai välillisesti esimerkiksi virkamiehen ”muistiin jäänyttä” tietoa myöhemmin. Medialiiton ehdottamien täydennysten tarkoitus olisi selkeästi kieltää

esimerkiksi vahingossa sotilasviranomaiselle siirtyneen tietosisällön käyttäminen edes välillisesti myöhemmin.

Täydennykset ovat linjassa seuraavien tuoreiden myös puolustusministeriötä sitovien Suomen hallituksen ja eduskunnan kantojen kanssa: hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta (HE 50/2026 vp) kirjatut periaatteet ja hallintovaliokunnan lausuntoon 22.5.2026 kyseisestä hallituksen esityksestä (HaVL 12/2026 vp) kirjattu oikeusturvajärjestelyjen riittävyyden korostaminen.

Luonnokseen kirjatut muutokset ehdottavat sotilasviranomaisen käyttöön uusia, tehokkaita keinoja sotilastiedusteluun. Luonnoksessa sotilasviranomaiselle ehdotetut tiedustelukeinot tuovat tiedustelun myös lähelle siviilien, yksityisten henkilöiden piiriä.

Medialiiton näkemyksen mukaan nämä uudet, tehokkaat tiedustelukeinot edellyttävät rinnalleen selkeää ja informatiivista suojaa toimitukselliselle lähdesuojalle. Medialiiton ehdottamat täydennykset ovat tarpeen tasapainottamaan sotilasviranomaiselle ehdotettavia laajoja, uusia tiedusteluoikeuksia ja informoimaan viranomaista selvästi oikeusturvatakeista. Luonnoksen jatkovalmistelussa tulisi varmistaa, että lähdesuojan alaisen viestin tietoja ei käytetä. Tavoitteena tulisi olla selkeä ja tasapainoinen sääntely, joka on informatiivinen ja ohjaa viranomaistoimintaa.

Jatkovalmistelussa tulisi ottaa huomioon hallituksen ja eduskunnan valiokuntien tuoreet kannat oikeusturvatakuiden tärkeydestä

Medialiitto katsoo, että luonnos ei ota riittävällä tavalla huomioon Suomen perustuslain 10 §:n muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 50/2026 vp) ja perustuslakivaliokunnan lausunnon linjauksia (PeVL 30/2025 vp) siitä, miten riittävien oikeusturva- ja valvontajärjestelyiden turvaamiseksi lainsäädännössä tulee säätää myös rajoituksista toimivaltuuksilla saadun tiedon käytölle ja muiden perusoikeuksien suojaamiseen palautuvista rajoituksista tiedonhankinnalle esimerkiksi lähdesuojan turvaamiseksi. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt lausunnossaan asiallisesti huomiota muun muassa epäselvyyden poistamiseen.

Luonnos ei myöskään ota huomioon perustuslaki- ja hallintovaliokunnan tuoreita kantoja oikeusturvatakeiden tärkeydestä ja muun muassa lähdesuojan turvaamisesta lain tasolla. Medialiitto pyytää ministeriötä kiinnittämään asiaan huomiota luonnoksen jatkovalmistelussa tässä lausunnossa kuvatuin tavoin.

Eduskunnan hallintovaliokunta korostaa uhkaperusteisen rikostiedustelun sääntelyssä toimivia oikeusturvajärjestelyjä

Medialiitto kiinnittää puolustusministeriön huomiota siihen, että eduskunta on kiinnittänyt aktiivisesti huomiota riittävien oikeusturva- ja valvontajärjestelyiden turvaamiseen sekä myös erityisesti lähdesuojan turvaamiseen tuoreissa lakihankkeissa.

Suomen perustuslain 10 §:n muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä (HE 50/2026 vp) 22.5.2026 antamassaan lausunnossa hallintovaliokunta (HaVL 12/2026 vp) on korostanut oikeusturvajärjestelyn riittävyyttä. Valiokunta on todennut muun muassa, että ”uhkaperusteisessa rikostiedustelussa korostuvat toimivat oikeusturvajärjestelyt sekä tehokas ja asianmukainen valvonta”. Hallintovaliokunnan mukaan uhkaperusteista rikostiedustelua koskevaa tavallista lainsäädäntöä säädettäessä tulevat noudatettaviksi perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten mukaiset lain täsmällisyyttä ja tarkkarajaisuutta, perusoikeuteen puuttuvan rajoituksen hyväksyttävyyttä ja suhteellisuutta, perusoikeuden ydinalueen koskemattomuutta sekä oikeusturvajärjestelyjen riittävyyttä koskevat vaatimukset.

Hallintovaliokunta toteaa myös, että uusista uhkaperusteisen rikostiedustelun toimivaltuuksista säädettäessä olisi huolehdittava tehokkaan ja riippumattoman laillisuusvalvonnan järjestämisestä.

Medialiitto kiinnittää puolustusministeriön huomiota siihen, että jälkikäteisen valvonnan keinot eivät auta, mikäli lähdesuojan alaista tietoa vuotaa viranomaiselle vahingossa tai muusta viranomaisen huolimattomuudesta. Tämä osaltaan korostaa selkeän ja informatiivisen lainsäädännön suojan tarvetta tulevassa hallituksen esityksessä toimitukselliselle lähdesuojalle. Medialiitto korostaa, että lähdesuojan turvaamiseen on kiinnitettävä huomiota tässä vaiheessa lainsäädännössä, kun hallituksen esitystä valmistellaan.

Eduskunta on kiinnittänyt aktiivisesti huomiota lähdesuojan turvaamiseen

Perustuslakivaliokunta, lakivaliokunta ja talousvaliokunta ovat vahvistaneet lähdesuojaa eri tilanteissa. Medialiitto viittaa erityisesti perustuslakivaliokunnan lausuntoon PeVL 30/2025 vp., lakivaliokunnan mietintöön LaVM 12/2025 vp. ja talousvaliokunnan mietintöön TaVM22/2025 vp.

Hallituksen mukaan lähdesuoja tulee varmistaa lain tasolla, kun säädetään perusoikeuksia koskevista toimenpiteistä ja rajoituksista

Medialiitto kiinnittää puolustusministeriön huomiota Suomen hallituksen selkeään kantaan, jonka mukaan muun muassa riittävien oikeusturva- ja valvontajärjestelyiden turvaamiseksi lainsäädännössä tulee säätää rajoituksista toimivaltuuksilla saadun tiedon käytölle tai muiden

perusoikeuksien suojaamiseen palautuvista rajoituksista tiedonhankinnalle esimerkiksi lähdesuojan turvaamiseksi.

Tässä yhteydessä Medialiitto kiinnittää puolustusministeriön huomiota hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi Suomen perustuslain 10 §:n muuttamisesta (HE 50/2026 vp). Tämän tuoreen hallituksen esityksen säännöskohtaisten perusteluiden mukaan ”riittävien oikeusturva- ja valvontajärjestelyiden turvaamiseksi lainsäädännössä tulee säätää myös muista menettelyllisistä takeista, esimerkiksi velvollisuudesta ilmoittaa tiedonhankinnasta tiedonhankinnan kohteelle, yksilön mahdollisuudesta erityisten oikeussuojakeinojen käyttöön ja toimivaltuuksien käytön dokumentointivelvoitteesta, samoin kuin rajoituksista toimivaltuuksilla saadun tiedon käytölle tai muiden perusoikeuksien suojaamiseen palautuvista rajoituksista tiedonhankinnalle esimerkiksi lähdesuojan turvaamiseksi”.

Hallituksen esityksessä (HE 50/2026 vp) viitataan lähdesuojan osalta perustuslakivaliokunnan tuoreeseen linjaukseen asiassa (PeVL 30/2025 vp). Perustuslakivaliokunta on todennut, että tuomioistuimen etukäteen antama lupa ei voi korvata jälkikäteistä kontrollia sellaisenaan, koska perusoikeuden rajoituksen kohde ei voi osallistua etukäteiseen päätöksentekoon (PeVL 35/2018 vp ja PeVL 36/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on myös korostanut sitä, että välttämätöntä luoda uskottavia korvaavia oikeusturvatakeita siltä osin kuin normaali muutoksenhakumenettely tuomioistuimeen ei tule kyseeseen asian luonteen vuoksi (PeVL 36/2018 vp).

Hallituksen esityksen (HE 50/2026 vp) säännöskohtaiset perustelut ohjaavat lakeja valmistelevia ministeriöitä, lakiesityksiä antavaa hallitusta ja laista päättävää eduskuntaa niiden huolehtiessa, että lähdesuoja varmistetaan lain tasolla, kun säädetään perusoikeuksia koskevista toimenpiteistä ja rajoituksista esimerkiksi viranomaisen tiedonsaanti-, tiedonhankinta- ja tarkastusoikeuksiin liittyen.

Medialiitto korostaa perustuslakivaliokunnan linjauksia riittävistä oikeusturvajärjestelyistä perustuslakiuudistuksen yhteydessä (PeVM 25/1994 vp). Niiden mukaisesti on oikeusturvavaatimuksen vuoksi selvää, että säädettäessä uusista toimivaltuuksista tavallisen lain tasolla on sääntelyssä huolehdittava riittävistä oikeusturva- ja valvontajärjestelyistä.

Medialiitto kiinnittää puolustusministeriön huomiota siihen, että perusoikeuksiin puuttuvista toimenpiteistä ja rajoituksista säädettäessä tulee lähdesuojan turvaamisen tapahtua lainsäädännössä, koska tuomioistuinmenettely ei ole aina käytössä. Lisäksi lainsäädännössä säätäminen selventää viranomaisen toimivaltuuksien rajoja, kun kysymys on perusoikeuksiin puuttuvista toimenpiteistä ja rajoituksista. Selkeys on käytännössä omiaan vahvistamaan myös luottamusta viranomaisen, kuten sotilasviranomaisen, toimintaan.

Medialiitto ry

Jukka Holmberg Ismo Huhtanen
toimitusjohtaja toimialajohtaja, uutismedia

Medialiitto on media-alan ja graafisen teollisuuden yritysten edunvalvontajärjestö. Jäsenjärjestömme ovat Aikakausmedia, Graafinen Teollisuus, RadioMedia, Suomen Kustannusyhdistys ja Uutismedian liitto. Yhdessä edustamme noin 600:aa yritystä uutismedian, aikakausmedian, kirjojen ja oppimateriaalin kustantamisen sekä painamisen, radio- ja tv-toiminnan ja jakelun alueilla. Jäsenyritykset työllistävät Suomessa suoraan noin 21 000 henkilöä, ja liiton edustamien toimialojen yhteenlaskettu liikevaihto on noin 3,2 miljardia euroa.

Huhtanen Ismo
Medialiitto ry